
R O K O S Z
G L I N I A N S K I

ROZKAZ
CZYNIAŁKI

XVIII. 2. 797

R O K O S Z G L I N I A N S K I

*Z Manuskryptu Domu Ichmość Panow Granowskich
wypisany, i do Druku w Roku 1789.*

P O D A N Y.

W Roku 1371. po śmierci Kazimierza Wielkiego Króla Polskiego syna Łokietkowego, przysłała Korona Polska po kądzieli na regiment cudzoziemski Króla Węgierskiego Ludwika siostrzeńca kazimierzowego, który z jakim nieszczęściem Rzepltey panował, kronikarze stary z płaczem o tym pisali. Albowiem skoro po koronacyi swoiey w Krakowie mało co pomieszkawszy, iechał do Wielkiej-Polski do Gniezna, gdzie mu Arcybiskup Gnieźnieński, Stanisław Bogurya przyprawił był Maiestat ozdobiony ku ozdobie królewskiej, z którego on śmiechowisko czyniąc niechciał usieść na nim razem (mowi) w Krakowie koronowan na Królestwo Polskie. Drugiey mi koronacyi niepotrzeba w Gnieźnie (bo snadź rozumiał, że dla koronacyi Maiestat przyprawiono było na Państwo Wielko-Polskie,) z Gniezna, iechał do Poznania, gdzie któtki czas zmieszkawszy pośpieszył się

A

do Krakowa dla wesela Kazimierzowej Zony Jadwigi, która przez matkę Ludwikową Elżbietę znowiona była w stan małżeński, za Wacława Xiąże Lignickie, którą Król Ludwik według testamentu Wuią swego Kazimierza odprawował z Krakowa do Lignice, po tym weselu Wienuki swoiey Kazimierzowej Zony, Król Ludwik zmierzwiwszy sobie sprawy i obyczaje polskie, którym przywyknąć nie mógł, a Polacy także obyczajów Węgierskich zrozumieć nie mogli. Więc i w ięzyku różności z sobą będąc przez tłumacze z Królem potrzeby swoje odprawowali. Nie mogąc tedy daley z cierpieć przewłoki mieszkania swego w Polfcze, Król Ludwik iechał do Węgier zleciwszy gubernacyę Korony Polskiej Elżbiecie Matce swoiey Królowey Węgierkiej, i Xiążęciu Opolskiemu Władysławowi, którym dał *potestatem absolutam regendi gubernandiq;* Po wyiechaniu Króla Ludwika z Polski do Węgier, matka królewska pany radne koronne w Polfcze zodmieniała, a zwłaszcza wierne miłośniki dobra Rzepltey, a onych mieysca w radzie prywatnikami swemi osadziła, więc też którzy mówili o krzywdę Rzepltey, iż mimo Narod Polski, urzędy koronne rozdawano cudzoziemcom, władzą Królewską tym potężnie grożono, zkąd Węgrowie wziawszy na Polaki śmiałość, nie zadługim czasem człowieka zacnego Kmitę Starostę Krakowskiego niesłusznie zabili, którego zabicia Kmicini przyjaciele, acz się nad Węgry mścili, przecie nie stało za nasze. Przeto Xiąże Opolskie Władysław, bacząc w takowym zniewoleniu bydź koronę polką, aby ielzcze większego żalu przyczynił koronie polskiej utrapioney, miasta, zamki, prowincye po osiadał pol-

skie, i brał iako chciał, za którym to takowym nierządem bez Króla w Polszcze, kto był duźszy tym lepszy, bowiem sprawiedliwości nie było. Więc w tym czasie nieszczęśliwym Rzepltey w Wielkiej-Polszcze dwie familie zacne i potężne zwaśniwszy się na się, Domarad Starosta Wielko-Polski z Nałęczami wewnętrznym boiem wiele przyjaciół między sobą potracili, majątności szlacheckie popuścili, a po sprawiedliwość Polacy do Króla aż do Budzyna iezdzili. Czego Król Ludwik dowiedziawszy się, za skargą panow, Szlachty złożył z urzędu, z Starostwa Poznańskiego Domaradę. A na przyczynę panow wielkopolskich obywatelow, dał Generalstwo Poznańskie Wincentemu Granowskiemu, a w tym czasie rozruchu polskiego, Litwa z Tatory z Prusy nieprzyjacielskim sposobem, ogniem, mieczem, Państwa Korony Polskiej woiowali. Za którym niebezpieczeństwem Królowa stara, matka Ludwikowa z Polski do Węgier iechała, i Króla Ludwika syna swego do tego przywiodła, że piętnaście tysięcy ludzi zbroynych stawił z Węgier na pomoc Koronie Polskiej, którego Hetman Polski Rafał Granowski Starosta Sandomirski czekał u Szońca z niemłym Polskim Woykiem, które Król Ludwik na dwoie rozdzieliwszy Polskie na Tatory obrocil, a sam poszedł pod Bełzk przeciwko Litwie z Węgry gdzie poraził dwanaście tysięcy Litwy, a Hetman Polski Granowski pod Bracławem podkał się z Tatory, którzy z Polaki tak dobrze się bili, że na placu siedm tysięcy pogaństwa legło, a z naszych też zginęło do dwóch tysięcy, acz Polski Hetman bitwę wygrał, ale na niey trzema postrzałami był obrażon, a Prusowie z plondrowawszy Kniawy, uszli cale do

ziemie swej, postanowiwszy Król Ludwik Rzeplę Polką w inakżym rządzie, przecie Xięciu Opolskiemu zlecił Gubernią wszelkich spraw i sądów Polskich, przydawszy do niego Dąbka z Kurozwak Kafztelana Krakowskiego, a Sędziwoia z Szubina Toporczyka Woiewodę Kaliskiego, Starostę Krakowskiego, ztym wyjechał do Węgier z Polki, Królową Elżbietę matkę swoją już umarłą w Budzyniu zaślął. A gdy z tych Gubernatorów Rzeplita Polska była nie pomału obrażona, którzy więcej pożytków swoich przestrzegali, a niżeli dobra Rzepltey, a ubogą Szlachtę krzywdzili i cisnęli, gdzie mogli, nie mogąc daley znosić na sobie iarzma niewoli takowey. Posłali Szlachta Polska do Króla do Węgier, Posły ludzie zacne, Rytwiańskiego z Miaszkowskim, uniżenie prosząc, aby im Król urzędy koronne, a ośobliwie na sądy cudzoziemca nie dawał, który prawa pospolitego nie umie, ani go jest wiadomy, iakoż może nieuk sprawiedliwie sądzić. Którym to Poselstwem Król Ludwik, acz był bardzo z przodku obrażony, iednakże aby ztym iaki rozruch nie nastąpił w Polłtce, odłożył tę rzecz do Seymu przyszłego, a tym czasem przemyślał o tym, iakoby Halicki, Kamieniecki, Przemycki, Sanocki Powiaty do Korony Węgierskiej przyłączył, oderwawszy one od Królestwa Polskiego, dla czego posłał okonsens do Papieża, na Arcy-Biskupa Halickiego, nowo od Króla Ludwika kreowanego w Rzymie nieslychanego, które dał był Piotrowi Rzełzowskiemu z dobrym opatrzeniem majątności, Przemyckie Biskupstwo przedtym nie bywało, prócz Władyków Greckich, dał Filipowi Komarnickiemu Dziekanowi Krakowskiemu, także z dobremi dochody na niego,

---

Kamienieckie dał Bogusławowi Derfzniakowi, nie bez pewnego nadania pewney intraty. A gdy tak już sporządził Król Ludwik Duchowieństwo Rzymskie w Rusi, potym złożył Seym na pany polskie w Budzynie, na Święto święta Wniebowzięcia Panny MARYI, co to była rzecz nowa niezwyčajna, nie powinno panom polskim do Budzyna iadąc tak daleko do inszego królestwa. Na co panowie polscy nie pozwolili, iednak się niektórzy znaleźli, którzy dla swey prywaty iechali na Seym do Budzyna, a mianowicie Woyciech Strzelecki, na ten czas Podskarbi Koronny, który potajemnie koronę Polską z skarbu koronnego Elźbiecie Królowey starey do Węgier był wydał, o czym rada koronna nie wiedziała, aż Biskup Wrocławski Andrzej Lubrański, braci swey a ofobliwie Granowskiemu Marżałkowi z Węgier oznaymił. Drugi Senator do Budzyna na Seym iechał, Szczesny Sieciech Woiewoda Lubelski, Jan Służeński Woiewoda Sieradzki, Grzegorz Lafota Woiewoda Bełzki, Stanisław z Krempey Kasztelan Sandomirski, Heronim Szopot Kasztelan Biecki, Jan Gomoleński Kasztelan Sieradzki, Andrzej Lubrański Biskup Wrocławski, a ci mianowicie senatorowie, gdy na Seym do Budzyna przyiechali, Król Ludwik z przyiazdu ich był bardzo kontent, na propozycye Seymu tego Budzynieckiego, Jarocki Polak Dworzanin i Sekretarz Królewski proponował panom polskim, wołą i przedsięwzięcie Królewskie, który na tym iest powiedział, iż przestrzegając dobrego i spokoynego Król Jmć Rzepltey naszey Królestwa Polskiego, chce przez frymark za konsensem naszym oddzielić od Królestwa Polskiego, pewne Pro-

wincye, Halickie, Kamienieckie, Przemyckie, Sanockie, do Węgierskiego królestwa przyłączyć, a dać za te Prowincye, walze Xięstwo Spiskie od królestwa Węgierskiego, oderwawszy wam przyległe, i do potrzeb walzych polskich nieużyteczne. Przyczynę powiedział w tym, iakoby służną przedsięwzięcia królewskiego, iż Król Jmćc maiać w Regimencie swoim dwoie królestw, nie może w obronie królestwa polskiego zawždy w Polfcze mieszkać, ofobą swoią. Ale gdy ofadzi zięcia swego Zygmunta Xiążę Brandeburskie na Haliczu, któremu i Wołoską ziemię puści, i u Papieża o koronę na królestwo Halickie postarać się chce, też was od wszelkiego nieprzyziaciela wschodniego, zastawiwszy bronić królestwa polskiego będzie z każdym czasem. Na co rada polska respons dała Królowi, nie natośmy się tu ziechali, abyśmy stanowiąc mieli z Królem Jmcią frymark iaki ze szkoda Rzepltey naszey korony polskiey, ale na to abyśmy o lepszy rząd Króla Jmci profili, w polfcze tak w obronie, iako i sprawiedliwości świętey, którey prawie nie mamy, a też bez kolegów braci naszych senatorow wyższych polskich, nie możemy tu na Seymie tym niezwykłym Budzyńskim nic stanowiąc. Król Ludwik bacząc, że *in publico* nie mógł na nich nic wymodz, rzucił się do prywaty, rzuciwszy między nie złotą szwaycę, która przemogła wszystko co chciała, a Król prywatniki upewnił za wszelkie niebezpieczeństwo od braci polskiey, których też do tego konsensu co rychley miał być przywieść, na czym się bardzo omylił i z prywatniki, Lubrański Biskup Wrocławski którego Granowka urodziła, ten się żadney prywatacie uwieść nie dał, a wystrzegaiąc się kollegow swych

---

w Budzynie, potajemnie dał znać przez list o wszystkim, co się z niemi i Rzeplą dzieie Rafałowi Granowskiemu Marzałkowi Korony Polskiej, a ten nie mieszkając z tym listem z Węgier iechał do brata Wincentego Staroſty Wielkopolskiego, z którym iechał do Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego, powiadając te rzeczy węgierskiej ſprawy, aż ci i ſenatorowie złożyli nie mieszkanie konwokacyą na ſenatory polskie w Łęczycy, na które konwokacyi to po cichu zamknęli, poſly do Króla poſtać, proſząc go uniżenie, aby dla ſpolney rady Rzepltey, ziechać raczył do Glinian pode Lwów, na dzień S. Bartłomieia, gdzie też ſenatorowie polscy będą. Z tym poſełstwem do Węgier gdy poiechali, Czyżowski Stolnik Krakowski z Sułkowskim Miecznikiem Koronnym był z tego poſełstwa Król bardzo kontent, bowiem tak rozumiał, że mu na ten konſens budzyńskiej ſprawy, ſenatorowie polscy pozwolić za przyjazdem iego mieli, przy polskich poſłach Marzałek Granowski, miał też komorniki ſwe, którzy mu zawſze z Węgier wiadomość dawali, kiedy i iako się z Budzynie Król do Polski ruſzył, wſzystkie noclegi królewskie napisane miał, a gdy się Król Ludwik do granic polskich przybliżał, w poczcie tyſiąca człeka, Marzałek listy rozpiſał do wſzystkich Powiatow, tak do ſenatorow, iako też do rycerſtwa polskiego, aby każdy kto się Szlachcicem tylko mianuie bydź polskim, ſtawił się na Rokosz pod Gliniany, na tydzień przed S. Bartłomieiem uprzedzając tygodniem przyjazd królewski. A gdy Król Ludwik na granicach polskich ſtanał, wyiechali ſenatorów trzech, w tyſiąc koni, witać Króla od ſenatorow i rycerſtwa polskiego, któ-

rego z granic aż do Gołogor pod Gliniany przyprowadzili, gdzie już na ten czas Szlachty polskiej do kupy skupiło się było do pięciudzieści tysięcy. Trzeciego dnia przyjazdu królewskiego do Gołogor, posłał senat polski i rycerstwo do Króla Ludwika, prosząc o kolegi swoje senatorskie polskie, którzy z Węgier z Królem przyjechali, aby do środka koronnych rad wspólnej rady o dobrym a pożytecznym Rzepltey iako to powinni radzić pomogli. A gdy się stawili do koła wielkiego senatorskiego chcąc radę koronną witać, tedy żaden z rad koronnych, żadnej uczciwości onym nie pokazał, ani z rycerstwa polskiego nikt się nie ważył, choćby był krewny onych witać, ale zębami na nie gmin Szlachecki zgrzytali, a w tym Marzałek Koronny Granowski w kole wielkim senatorskim, gdzie też przedniejsi z rycerstwa byli, pokazali list do siebie z Budzynie pisany przez Biskupa Wrocławskiego Lubrańskiego, który list Kanclerz koronny. Drzewiecki czytał w kole wielkim przed wszystkimi. Spytał Xiędza Lubrańskiego Arcybiskup Gnieznieżeliby się znał do tej ręki pisania listu tego w takowych pomienionych rzeczach, upadku Rzepltey, powiedział, com pisał, prawdziwie swą ręką pisałem, a nie zawiodłem w tym sumnienia swego, rozkazano winowaycom, iako niegodnym byź w senacie wystąpić z koła senatorskiego na stronę pod pewną marzałkowlką strażą, a w tym Xiędzu Lubrańskiemu kazano na Ewangelią poprzyśiądz zdraycę Rzepltey, skoro po przyśiędze, w godzinę byli pości-nani, a pod maiestat podnożka królewskiego, ciała świętych były podłożone po obu stronach, prawey i lewey, które sukniem kosztownym szkarłatnym czerwonym na-

kryto było, nazajutrz senat i rycerstwo polskie do Gologor po Króla iechali, prosząc go uniżenie, aby do koła wielkiego senatu polskiego przybyć raczył, dla namowy pewney Rzepltey i pilney, aby Króla posadzili na maiestacie, który ieszcze nie wiedział o śmierci, pobitych senatorow kochankow iego, bo w nocy pościnani byli. Granowki Rafał Marszałek Koronny uczynił przemowę do Króla, od wszyftkich Senatorow Korony Polski, takowemi słowy: „ Miłościwy Królu Panie Nasz. Na- „ rod Polski zawždy wierny panom swoim był i jest, „ po łasce Bożey a po dusznym zbawieniem, nic u sie- „ bie więcey nie považał, nad wolność miłą, pożytek „ dobro Rzepltey, a potym nad łaskę Królow panow „ swoich, do którey niechęci i niełaski Wafzey Króle- „ wskiey Mości, żeśmy z siebie żadney przyczyny nie „ dali grzechowi iakiemuś, i niezczęściu Rzepltey Pol- „ skiey, przyznać to musimy. Albowiem, iż ta w Pol- „ szcze matka Wafzey Królewskiey Mości żywot swój „ wzięła, tu nam też owoc żywota iey Wafza Króle- „ wska Mość Pan Bóg przywrócił. Słuszna tedy abyś „ Wafza Królewska Mość nam wiernym Poddanym Na- „ rodu Polskiego ludziom, łaskawym a miłościwym i do- „ brodzieiem zostać raczył. Gdy żeś jest *os de offibus* „ *nostris*, więc za takowym powinowactwem związku kre- „ wnego z Rzepltą, nie pomalu Rzeplta Polska jest wiel- „ kim strapiona żalem, żeś Wafza Królewska Mość, ku „ wzgardzie oney w regiment cudzoziemcow one podać „ raczył, co jest przeciwko prawom i wolnościom na- „ szym polskim, iednakże my w tym żalu naszym po- „ wazając u siebie łaskę Wafzey Królewskiey Mości Pa-

„ na swego, do tego czasu w regimentie cudzoziemca
„ cierpiemy, którego abyś Wafza Królewska Mość kar-
„ ków naszych znieść raczył uniżenie a pokornie Wałzey
„ Królewskiej Mości Pana swego prosimy, także i o
„ przywrocenie wyniesionej przez zdraycę Podkarbie-
„ go korony do Węgier, niemniej też, i o sprawiedli-
„ wość S. Prawi Statutow Polkich prosimy, które my zo-
„ wiemy *Libros vita* które są mocnym filarem każdej Rze-
„ pltey. Aby nam w swey całości zachowana i do exekucyi
„ swey przychodzić mogła, albowiem *justitia, pramio &*
„ *pana*, Kró e two każde w całości i ozdobie swey zadzier-
„ żywane bywa. Skarżemy się też przed W. K. M. żało-
„ śnie na bracią naszą, którzy na radę i wolą wśzech stanow
„ koronnych do Budzynia ziechali się byli, i tam z Wa-
„ szą Królewską Mością o państwach koronnych śnadź
„ iakieś kontrakty *nomine omnium nostri* stanowali. Co
„ iż przeciwko sumnieniowi skazie Rzpltey czynili, co iżby
„ prawda była, a to tu leżą ciała zdrazdzic Rzpltey,
„ pod nogami maiestatu Wefzey Królewskiej Mości, a-
„ by się na potym żaden frymarku nie ważył z nas na
„ dobra Rzpltey Królestwa Polkiego *privata auctori-*
„ *tate* odprawować, (*a potym ciała pobitych odkryte*
„ *przed Królem pokazane były.*) Więc Wafza Królewska
„ Mość przyśiągł *bonum Reipublica* Królestwa Polskie-
„ go *promovere & non minuere*. Prosimy tedy, abyś
„ nam Wafza Królewska Mość tego niebrał, czegoś nie
„ dał Koronie Polskiej, a jeśli ci bięgunowie nasi pry-
„ watnicy w Budzynie na iakie kontrakty Wafzey Kró-
„ lewskiej Mości podpisali się, *protestamur*, że o tym
„ nie chcemy nic wiedzieć “ Jarocki Polak Dworzanin i

Sekretarz Królewski tłumacz — Od Króla w obozie polskim powiedział. Acz Król Jmśc nie pomału jest żałofny z pobicia tych senatorow polskich, którzy z Królem z Węgier do polski oyczyzny swoiey przyiechali, iednakże ieśli nie mogło bydź inaczey nie ma za złe (*bo też i sam Król był pod strachem, patrząc na ciała pobitych*) Co się tycze frymarku dóbr Węgierskich na polskie tedy Król Jmśc odstępuje takiego frymarku, i niechce o nim nic wiedzieć, strony cudzoziemcow na urzędach polskich, iż to jest z obrażeniem narodu polskiego, tedy Król Jmśc obiecuie dobrym słowem znieść cudzoziemce z polski nie zadługim czasem, strony sprawiedliwości świętey o którą obywatele korony polskiej narzekają, że ieey stateczney w polfcze nie mają, tedy Król Jmśc jest na tym, aby w Krakowie cały miesiąc na sądach polskich usiadł, a przy tych sądach chce Król Jmśc coby było potrzebnego i pożytecznego do wolności Szlacheckich, łaskę swą pańską i dobrodzieystwo koronie polskiej pokazać, a wżakoż pod takową umową ponieważ, że Król Jmśc dziedzica syna nie ma ieno dziewczki płęć białogłowską. Po śmierci iego aby sobie z inszego narodu Panowie Polacy Pana nie obierali, iedną którą z corek Jego Królewskiej Mości, na co Panowie rycerstwo polskie zezwolili. A Król Ludwik nadał rycerstwu polskiemu takowe wolności i swobody, że żaden Król przed nim większych nigdy nie dał w polfcze. Po śmierci tego Ludwika wzięli sobie Panowie Polacy dziewczkę iego młodszą Jadwigę za Pana którą z mężem ieey Władysławem Jagiełłem Litewskim Xiążęciem, iako Pan Bóg szczęścił i błogosławił Koronę Polską, Kronikarze dofyć szferoko o tym wypisali.

Cel podającego do do Druku powyższy Manuskrypt Dieiopisami (a) stwierdzony w następującym przypisie okazuje się. Oto maż Polaku w tym wyobrażeniu śrzodek skuteczny pelepszeniatwoiego losu, wpatruy się weń, naślady gorliwości sumiennych, i bez interesowanych Obywatelów, ukarż przykłądnie łakomstwo, zbrzydź sobie obcą niewolą, iżanuy kleynot pocziwey wolności,

(a) *Joachim Pastoribus Flores Poloni Libro 2do. Wespazyan Kochowski Climacteris 2m: Libro 6to. Fol: 373. w te słowa: memoriatur preterea antiquior Polonorum Conventus An: Ch: 1380. Rokosz nuncupatus. O Andrzeiu zaś Lubrańskim Biskupie Wrocławskim, obacz u Daprockiego iako chwalony jest consilium Constantiense. Tenże Autor dowodzi, iż o Granowskim wątpić nie trzeba bo ten Dom na ten czas in quanto Flore zostawał na swoim mieyscu świadczy, że Wdowa Granowska godna była Królewskiego stam za Władysława Jagiella poślubiona. O czym tenże Autor pod kleynotem Leliwa, po śmierci bowiem Anny drugiej żony Węgierskiej, pojął trzecią żonę Wdowę z Domu Pilecką, a żonę Syna Generata Wielkopolskiego Wincentego Granowskiego z których Granowskich to jest: od żony tegoż Wincentego Granowskiego brata Demetriusza Granowskiego Kasztelana Nakielskiego poszli Ichmość P.P. Sieniawscy, a ten Kasztelan Nakielski trzech Synów miał: Rafała, Jana i Grzegorza, najmłod-*

kochay Oyczyznę, a tak ocalisz i bezpieczeństwo, i sporządzisz pożądany iey pokoy, a iezeli to szczipłe Dzieło, nie ośmiela cię do tey czynności, weźmiy przed się podobne starożytnych Polaków, i dziś ich duchem tchnących Patryotów Instruktarze, (b) a zaradzając zupełnie bylebyś niemi nie wzgardzał.

szego, który w Oyczyźnie został w Granowie, a dway starsi, Rafał z Janem Roty wodzili w Ruskich Kraiach na posłudze Rzepltey i Królewskiy, którym Kazimierz Jagiellowicz, a potym Syn iego Olbrycht Jagiellowicz i Alexander, za ich zacne i znacz neposlugi nadał w Wołoskiej i Halickiej Ziemi wielkie majątności, wspoymowali sobie zory, Rafał Granowski, wziął w stan S. małżeński Piotra Cebrowskiego corkę Anne, z którą miał trzech Synow, Mikolaia Woiewodę Ruskiego, Alexandra Podkomorzego Halickiego, Prokopa Stolnika Lwowskiego, a ci Granowscy po Wsi Sienawie w Powiecie Lwowskim leżącej, Sienawskiemie się zwali. &c. O tymże Rokozju Gliniańskim piśze Kotudzki.

- (b) *Jana Zamoyjskiego Instrukcyja na Seym tego roczni 1788. Ziemi Bielskiej Woiewodztwa Podlaskiego, i osobne Dzieło pod tytułem: o polepszeniu sposobu Elekcyi Królów Polskich, mądre rozstropne nie interssowne Narod i Oyczyznę uszczęśliwić mogące.*

1560

XVIII-2 1797